

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Iosephi Mariae Svaresii, Episcopi Vasionensis, Praenestes
Antiqvae Libri Dvo**

Suarès, Joseph Marie

Romae, 1655

De Fortunae templo. 15

urn:nbn:de:hbz:466:1-11894

Passimque in fragmentis lapidum FORTVNAE PRIMIGENIAE vota perfoluta leguntur. M. Claudio Marcello, & C. Sulpitio Gallo Coss. siue anno Urbis conditæ DLXXXVII. Rex Bithyniæ Romam venit cum filio Nicomede, a Senatu petijt inter alia, vt votum sibi soluere Romæ in Capitolio decem maiores hostias, & Præneste vnam Fortunæ liceret; & vota pro victoria Populi Romani de Perseo Rege Macedoniae esse. vt victimæ, aliaque quæ ad sacrificium pertinerent, seu Romæ, seu Præneste immolare vellet, Regi ex publico, sicut Magistratibus Romanis præberentur decretum fuit; vt T. Liuius tradit. For-^{L. 45. c. 44.} tunæ templum a Sylla positum vult Nic. Reusnerus^{Ital. l. 2. c. 58.} sumptu maximo, in quo simulacrum eius fidelissime inauratum fuisse Plinius scribit: a cuius operis præstantia inaurationes, siue bractæ crassissimæ dictæ sunt. Plinij verba hæc sunt: *Nec aliud (auro) laxius*^{L. 33. Hist. Nat. c. 3.} *dilatatur, aut numerosius diuiditur: utpote cuius uncia in septuagenas, & quinquagenas, pluresque bractæ quaternum utroque digitorum spargantur. Crassissima ex his Prænestinae vocantur: etiamnum retinentes nomen, Fortunæ inaurato ibi fidelissime simulacro. hinc fortasse bractæata Felicitas dicta est.*

De Fortunæ Templo.

CAPVT XV.

ETVSTIVS Prænestinae Fortunæ Templum ipso Sylla fuisse certissimum est, & constat clarissime. *Lithostrota quidem captiuere iam sub Sylla (teste Plinio) paruulis*^{L. 36. c. 25.} *certe crustis, exstat hodieque (ait) quod in Fortunæ delubro Præneste fecit. Sed & huius nostris temporibus*
pars

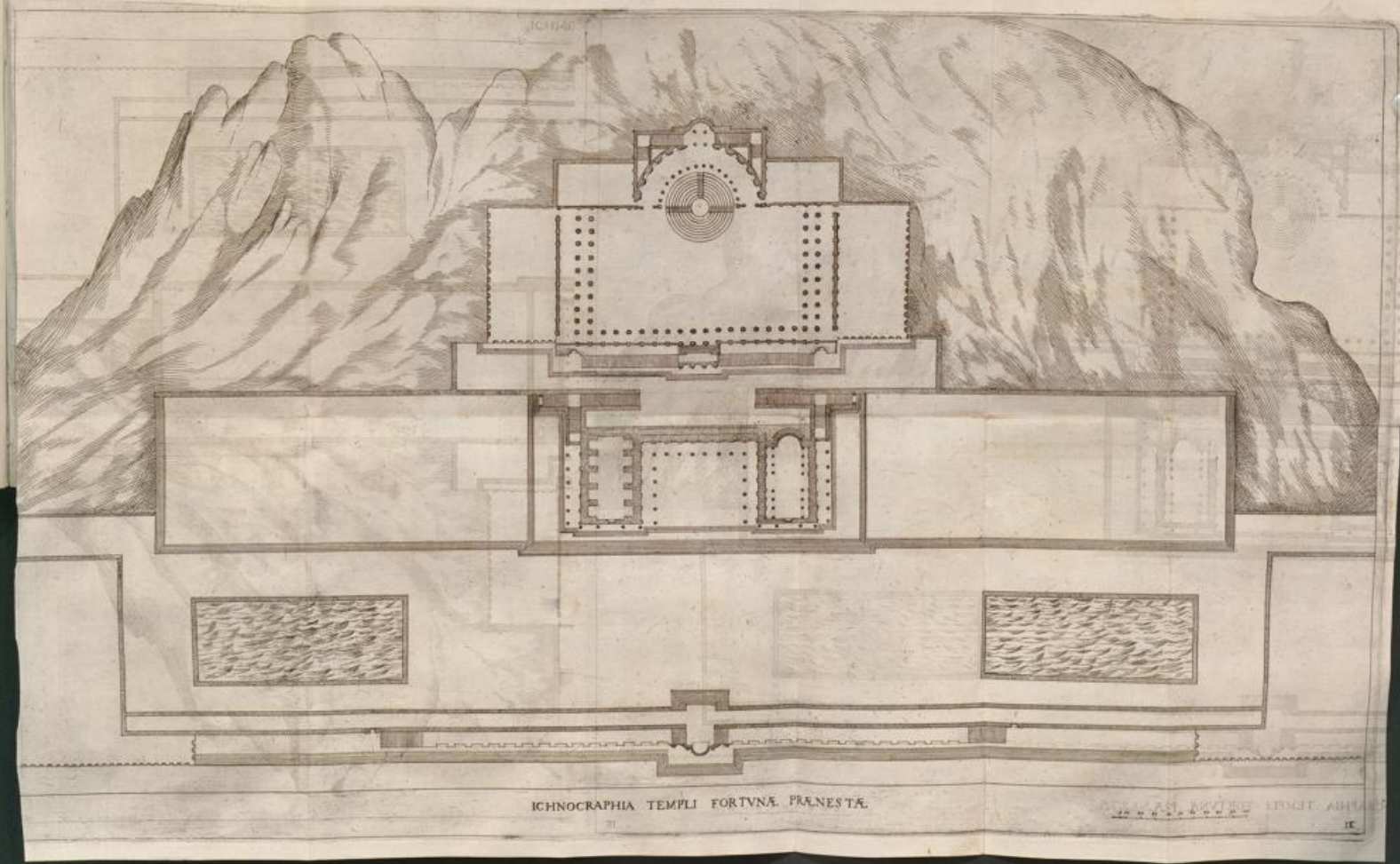
In Etymolog.

pars aliqua spectanda, simulque admiranda remanet in crypta quadam, quæ ad inferiores cellas ædium, Episcopi abscondita est. Illius fragmenta collegit, & delineari iussit Eminentiss. Card. FRANCISCVS BARBERINVS Antiquitatis vindex, non tantum de nostro ævo, verum etiam de superioribus sæculis optime meritus non vno nomine. typis subijcere libet ea expressa. Celebre fuisse hoc Fortunæ sanum Lithostroto, id est, opere composito e crustis paruulis artificiose tinctis in varios colores conspicuum Fungus obseruat. Fortunæ statua, seu signum vestitum plicatili seu rugata veste multis sinibus, seu lacinijs plexa e cinereo lapide, qui attritus manibus odorem emittit sulphuris, priscis sæculis medio fere in templo situm, oraculis nobile, maximeque concelebratum erat. inde sortes expetitæ, illic votiui confestim positi lapides, cuiusmodi dispersos haud quidem paucos in Prænestinis vijs, agrisque legimus, vbi & epigrammata concinna, & alia complura suspicienda, antiquitatis vestigia iacent. Templum, seu templum, potius stupendæ molis omne ferè hodiernæ Ciuitatis occupabant spatium. apposita namque monti deuexis inferioribus partibus, ascensum compositis distinctum arcibus duodecim exhibebant; erectis ad eas per amplis ædibus, diuersis scalarum ordinibus parietibus in vnum beneque elatum prospectum cingentibus multiplici porticu, teatro columnis distincto, cauedio, arcibus spectandis, fontibus, lacusculis, viridarijs. Excisus erat ipse mons, & pluribus quasi planis gradibus sectus in Templi cōscensum: excavatus medio in monte aquæductus piscinas, seu potius lacus in ipso Fortunæ templo constituebat. cortina Templi eminebat in apice, vbi nunc Palatium Principis: incoque summo excitabantur ignes accensis facibus, quæ

quæ nauigantibus etiam in ipso mari noctu religiose
conspicæ prælucebant; vt inuocandum ipsis Fortunæ
numen admonerent. Aedificium istud insanum atque
immane abs inferioribus facellis assurgit quatuor qua-
dratis molibus, aliarum quarumdam gradibus quasi
adiectis ad summam vsque in vertice positam obro-
tundæ in tholum erectionis. Hæc Excellentissimus &
eruditissimus ille Cæsius Sancti Angeli Princeps in-
Aduersarijs, quæ nobis fidus ipsius Acathe, & doctus
Stellutius perhumaniter præbuit. Idē mox addit: Am-
plissimi huius ædificij breuiuscula, & superficie tenus
quædam delineatio nullo pacto à nobis satis elegan-
ter describi potest, sicut nec vobis non spectanda eius
scenographica facies: siquidem & ipsi sæpiuscule ve-
stigijs eius instirimus, rimatique sumus insignes illas
reliquias, cum Prænestæ commoraremur nuptiarum
causa, vxorem Artemisiam Columnam Principis fi-
liam ducentes, & ab Architecturæ haud imperito vi-
ro, & in similibus parietinis peruestigandis sagaci de-
signationem multo tempore, magnaque cura elabora-
tam exquisiimus, quam hic appingere libuit. Supe-
riorum Templi partium satis quidem plena testimo-
nia in soceri palatio ipsi vidimus, exstantem adhuc
cum scalis theatri speciem, plateæque situm, inferio-
rum facellorū quatuor ruinas propè ciuitatis mænia,
& reliqua apte congruere, quæ medijs in partibus,
quamuis minus exstantia notantur: ex quibus cryptæ
Lithostroto pauimento exornatæ locum in columnati
Cauædij latere comperies. difficillimum autem esse
quæcūque quomodo fuerint adamussim recognoscere
omnino cēseas, si quæ sunt ipsa & prostant vix affatim
comprehendere atque intelligere potueris. Extantis
modo Lithostroti exemplum habeas, cuius occasione
Prænestinæ ipsius Fortunæ habuisti. In eo multa qui-

G dem

dem perspicienda sunt, quæ lapillorum interrasis miraculis, crustulisque intercisus superstitione sedulitate, summoque otij dispendio conficta apparent. Loco in ipso nonnisi accensis facibus, superaffusaque ad perspicuitatem aqua, & sæpe iterata insperione peruidere, depingereque licuit. Sunt hominum, animaliumque complures imagines; Elephas, Rhinoceros, nomina litteris quibusdam peculiaribus exscripta. sunt & in aquis nauigia, quæ sigillatim summa cum diligentia depicta apud doctrina simul ac nobilitate præclarum Equitem Casianum de Puteo Lynceum collegam nostrum spectare poteris. Inspectis subsiste nauibus. si quid aliud Fortunæ Imperio subiacere (illis nempe qui Fortunam colebant) hæ maxime videri poterant. Nauibus quippe quid magis immineat, quam Fortuna, vel Infortunium, non facile quis existimauerit. fluctuans, labilis, irrequieta Fortuna ipsis similis fluctibus medio in agmine residet fluctuum. *Sola (Plinio auctore) inuocatur, vel ipsis conuitijs colitur. concludentem audias, lepida comparatione: huic omnia accepta, huic omnia expensa ferri, & in tota ratione mortalium solam utramque paginam facere.* Illius temporis homines in artibus versati magis, vel, si mauius versuti, vt bene in patris facinoribus inuidiam, in male vero gestis reprehensionem effugerent, omnia in Fortunam referebant. ita Romulus, Cæsar, Timoleon; ita Sylla, qui Prænestina Templum vel plurima ex parte constituit. Utinam hæc profus auerruncata nostris temporibus esset superstitio, nec fortes ac Fortunæ quandoque clariorum verbis intermiscerentur, quod sæpicule contingere solet. *Destrueta templa Fortunæ Antij, & Prænestæ sunt. Prænestinum Romana in magnitudine nulli secundum ex ruinis spectasse haud displiceat, Lithostroti gratia, si*
ab

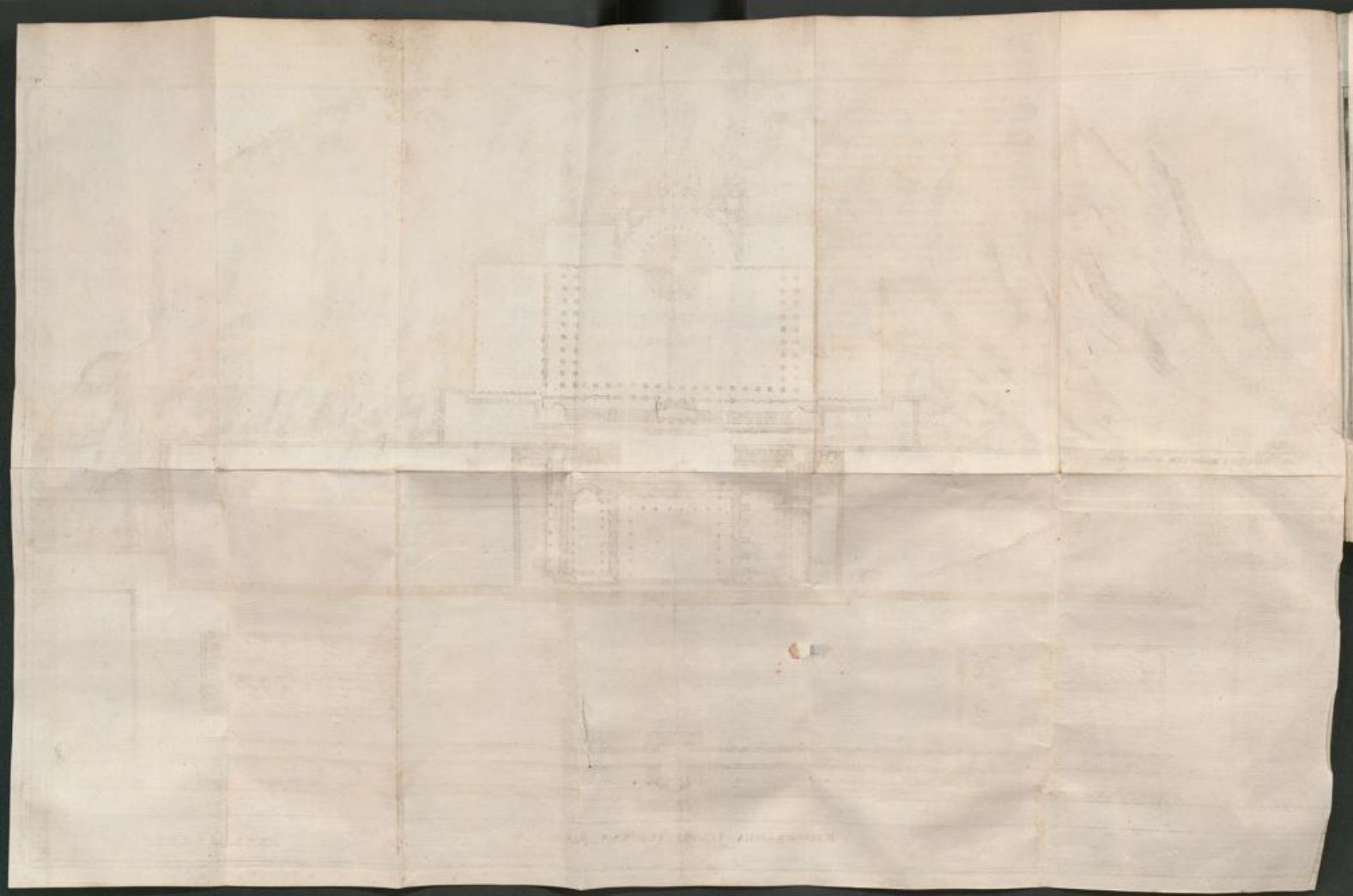

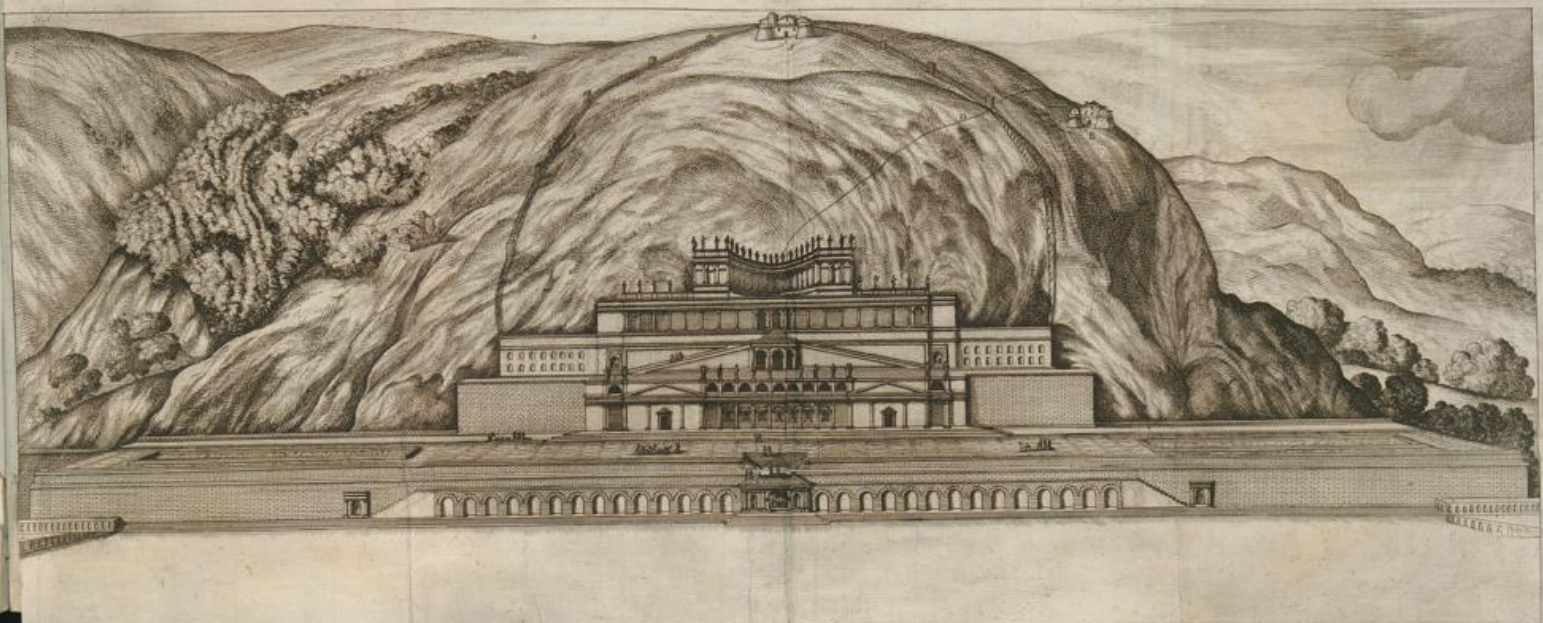
ICHCROPHIA TEMPLI FORTVNAE PRAENESTAE.

71

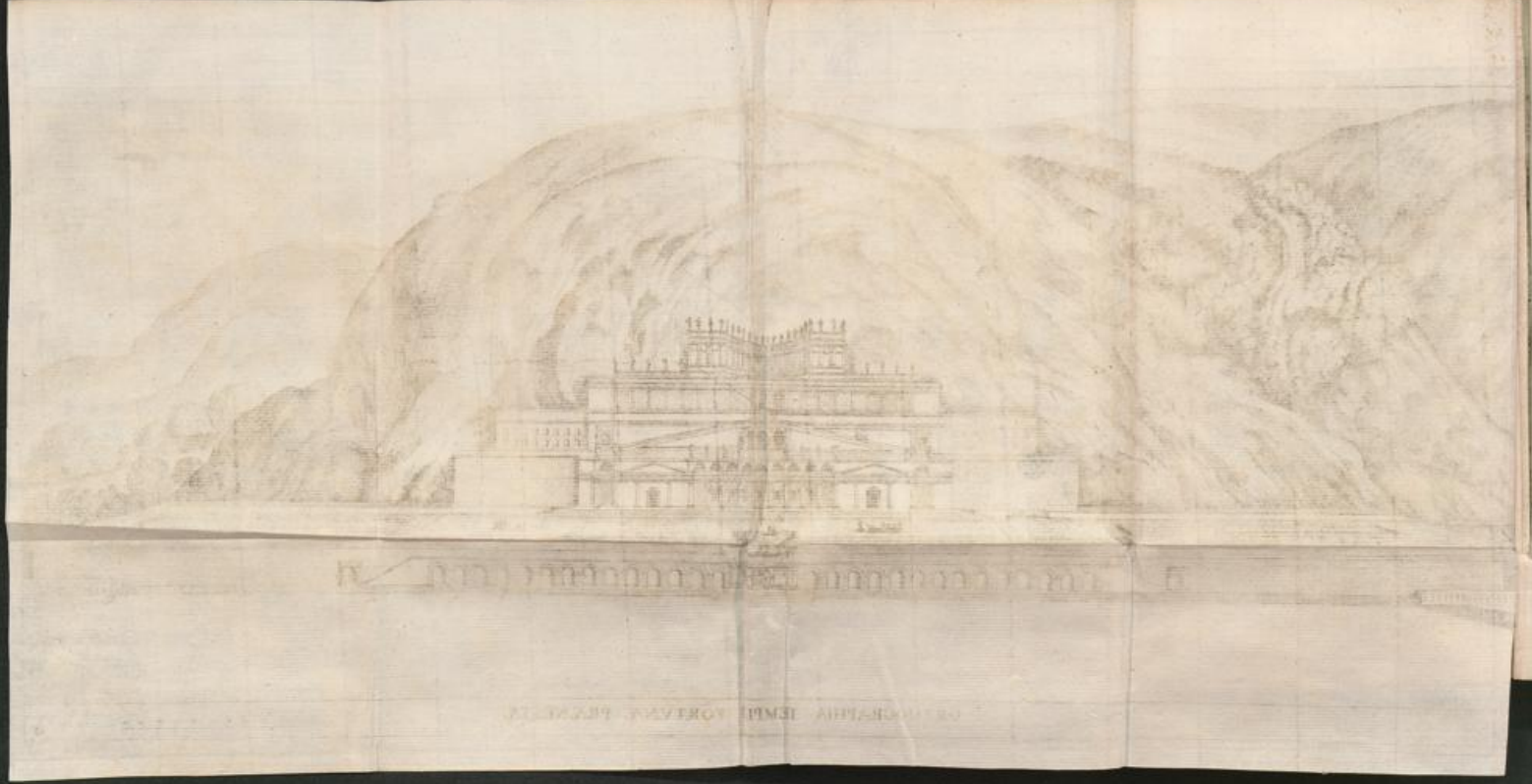
DESIGN. J. B. B. SCULPT. A. H. 1788.

12

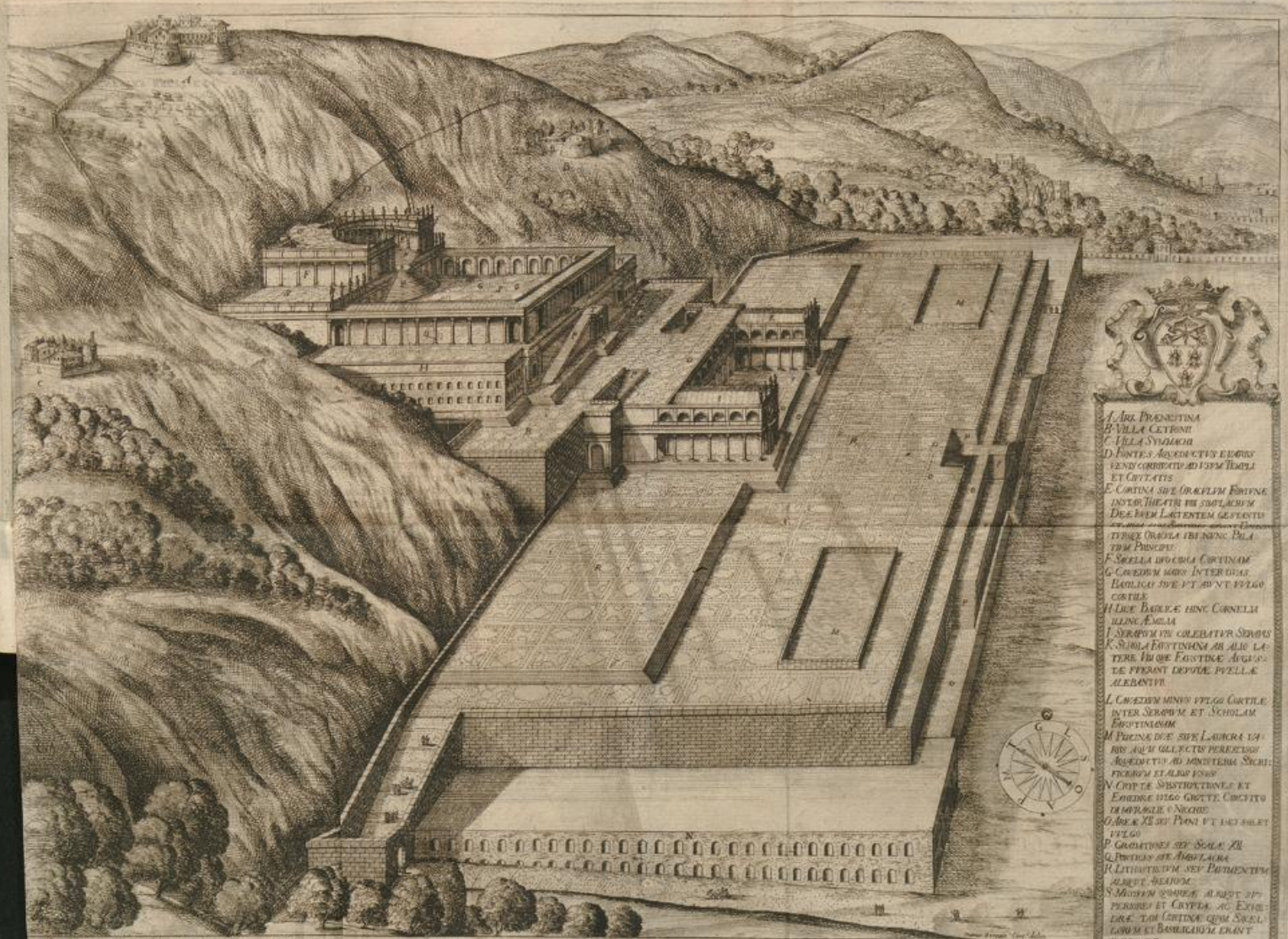

ORTHOGRAPHIA TEMPLI FORTVNÆ PRÆNESTÆ.

IV. PLAN DER FÜRSTENLICHEN RESIDENZ IN PADERBORN VON DER SEITE DER BERGSEITE ANGEZEIGT. V.

GEZEICHNET VON J. B. B. 1780

A. ILLA PRÆNESTINA
 B. VILLA CESTRINI
 C. VILLA SYMACHII
 D. PONTE S. ANTONII CUIUS EGRESSUS
 VENIT CIRCUMITVS AD VIVM TIBULI
 ET CIVITATIS
 E. CURTINA SIVE ORACVLVM FORTVNAE
 IN VICO THEATRI SIVE SVBVLACIVM
 DEE BONA LATENTEM GESTANS
 TIBVLE ORACVLVM IN VICO BELLA-
 TIVM PRINCIPV
 F. SCELLA BONA CURTINAM
 G. CAEDIVM MORS INTERVDIVS
 BAVLICVS SIVE PONTVS VVLGO
 CASTILE
 H. VICVS BAVLICE HINC CORNELIVS
 ILLIC ANCIANVS
 I. VIVVM SIVE CAEDIVM SEMPVS
 K. SIBILLA FORTVNINA SA ALIC LA-
 TERE VBI QVE FORTVNA ARGVENS
 TE PIGNORVS DEPOSITVS PVELLE
 ALERENTVS
 L. CAEDIVM MINVS VVLGO CASTILE
 INTER SEMPVM ET SVBVLACVM
 FORTVNINAM
 M. PIGNORVS SIVE LAURVS IAN-
 NVS AQVAM COLLECTVS PEREGRINVS
 ARGVENS AD MONASTERIVM SACRI
 FIGVRVM ET ALIVS IONVS
 N. CIVITATE SVBSTRVCTIVS ET
 EORVNDIVS VVLGO QVODDAM CIRCIVTO
 TEMPLACVLE SIVE VICVS
 O. BONA SIVE PIGNORVS SIVE VVLGO
 VVLGO
 P. CAEDIVM SIVE SEMPVM X
 Q. PIGNORVS SIVE SVBVLACVM
 R. LITHIVM SIVE PIGNORVM
 S. MORS INTERVDIVS
 T. PIGNORVS SIVE BAVLICE AC EX-
 CIBITVS TEMPLACVLE SIVE SCELLA
 BONA ET BAVLICE QVOD ERANT
 EORVNDIVS
 V. PIGNORVS SIVE BAVLICE AC EX-
 CIBITVS TEMPLACVLE SIVE SCELLA
 BONA ET BAVLICE QVOD ERANT
 EORVNDIVS

SCIOGRAPHIA TEMPLI FORTVNAE PRÆNESTÆ

ILLVSTRISSIMO ET EXCELLENTISSIMO PRINCIPI
 MATHV BARBERINO
 PRINCIPI PRÆNESTES ERETIVS ETC
 Hec Christophoro
 DOMINGVS CASTELLVS D.D.C.

ab inanibus picturis ad leuiora Fortunæ diuertimus; fructusque inde utinam sit, ut sincera pietate simulacra quæcunque, atque simulationes prætereamus, & Fortunæ imperia, quæ adhuc apud complures vigent, cupiditatum apud nosmetipsos moderatione, prudentiumque actionum regula, exturbata demolitaque prorsus sint; nostraque nedum in mente, sed nec in verbis reliqui Fortunæ tituli nullatenus imposterum remaneant. Hactenus Princeps Cæsius. cuius e pia, veraque Parænesi oculos, & animum conuertamus ad Ichnographiam, & ad effigiem Templi, quas Eminētissimi Cardinalis FRANCISCI BARBERINI munificentia typis expressas subijcimus, cum votiuis simulacris.

De Serapide, eiusque Templo.

CAPVT XVI.

NEQVE solum Fortunæ templum fuit Prænestæ. Nam in Annuntiatae circum vas aquæ iustralis legitur hæc inscriptio:

Γ. ΒΑΛΕΡΙΟΣ. ΕΡΜΑΙΣΚΟΣ. ΕΠΟΙΗΣΕΝ. ΣΑΡΑΠΕΙΟΝ. ΔΙΙ. ΗΛΙΩ. ΜΕΓΑΛΩ. ΣΑΡΑΠΙΔΙ. ΚΑΙ. ΤΟΙΣ. ΣΤΥΝΝΑΟΙΣ. ΘΕΟΙΣ. At alia ex parte: DOMVS. C. VALERI. HERMAISCI. TEMPLVM. SARAPIS. SCHOLA. FAVSTINIANA. FECIT. VALERIVS. HERMAISCVS. DEDIC. IDIB. DEC. BARBARO. ET. REGVLO. COSS. Quos Coss. Barbatum, & Regulum vocat, atque locat ad annum Urbis conditæ DCCCX. e Cassiodoro, Fastis Græcis, & Cuspiniani libro Panuinius in Commentarijs ad Fastos, qui præterea nihil de his compertum habere se fatetur. Nescio, an idem an aliquis eius gentilis sit,

G 2 qui